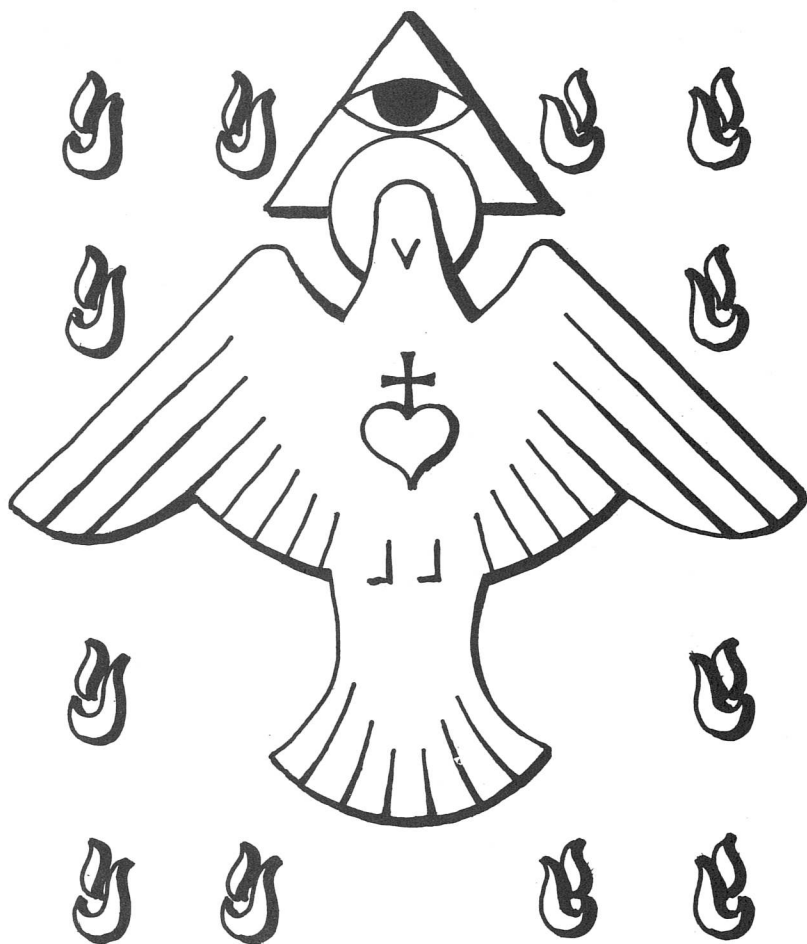

RE-FORMATIO

3 1967 MAJ
10. ARG.

MEDDELELSER
OM KIRKELIG
FORNYELSE

PINSE

LÆS AP.G., KAP. 2

AF PASTOR V. VESTENAA, HEJNSVIG.

GLÆDELIG PINSE! siger vi, men hvad betyder det? Hvilken realitet er det udtryk for? Det må være noget andet og mere end forårssol og nattergalesang i Danmarks bøgeskov. Pinse og Helligånden hører sammen. Pinse og åndeligt liv hører sammen. Vi er i live, så længe vi drager ånde. Fordi kristentro er et livsforhold, er Ånden den afgørende faktor. Hvad er det da, der bliver levende? Det kan være svært at forklare, hvad pinse er; men det er let at påpege pinsens virkninger.

"Og de holdt fast ved apostlenes lære, ved fællesskabet, ved brødsbrydelsen og bønnerne". (Ap.G. 2,42). Det er pinsens virkninger.

Er det blevet pinse for os, så er de hellige skrifter os dyrebare. Ordet viser os vej til salighed, og vi lader os belære, irettesætte, genoprejse og optugte af det. Vi værner om ordet og tager til genmæle, når nogen vil forfladige eller forvanske det. Og vi, der skal prædike, prædiker som Guds ord. Vi prædiker, som der står skrevet.

Er det blevet pinse for os, så er det kristne fællesskab blevet levende; så er det vor lykke at være sammen med Guds folk, den kristne menighed. Så glæder vi os over at lovsynge, takke og tilbede Gud, så deler vi vore glæder og sorger med hinanden og hjælper hinanden, når der er brug for det i det daglige liv - til legeme og sjæl.

Er det blevet pinse for os, så er den hellige nadver blevet os dyrebare. Det var de første kristnes glæde og dybeste attrå at samles til nadvergudstjeneste, hvor Kristus skænker sit hellige legeme og blod til sine venner. Ved Herrens alterbord bygges det evige liv op i vor besmittede og til døden prisgivne legeme. Det er Herren, der gør det. Han har lovet det, og han lyver ikke. Når kirken er svag, og når der går en stor flok forsigtige kristne omkring, skyldes det blandt andet, at det at gå til alters ikke virkeligt er blevet menighedseje!

Er det blevet pinse for os, så er vi bedende mennesker. Det vil sige, at vi går ind i opgøret med Gud. At være en kristen er at gå ind i opgøret, ellers må man gå sin vej ligesom Judas. Er det blevet pinse for os, så er vort lønkammer blevet os dyrebare. Bønnen er de frelste sjæles åndedræt. Vi udåser vore hjerters sorger og glæder for Herren og stiller os til rådighed.

Jo, pinsens virkninger er åbenbare. Men hvordan bliver det pinse for os? Det sker ved, at vi beder om Guds Helligånd, og Gud giver gerne sin Ånd til dem, der beder ham derom (Luk. 11, 13). Så er det da pinse at bede om Guds Ånd og at holde fast ved apostlenes lære, ved fællesskabet, ved brødsbrydelsen og bønnerne. Det skaber liv, åndeligt liv. Velsignet pinse i kirke og hjem!

H Ø J K I R K E P R Æ D I K E N E R - SAMLET AF POUL ULSDAL (Hans Reitzel, København, 1963) er med i bognedsættelsen forår 1967 og koster nedsat kun 4,00 kr. - Brug den som en hilsen til en god ven, forær den til præsten!

Kommentar og profeti

AF PASTOR POUL ULSDAL, HEMMET.

SÅ GIK.... Bodil Koch som kirkeminister. Hun blev fulgt til døren med mange smukke ord. Næsten enstemmigt blev hun hyldet af alle aviser, uafhængigt af den politiske partifarve og på lignende måde af de forskellige kirkelige retningers organer. Vi behøver slet ikke her i dette blad at gentage alle disse ord om hendes begavelse og charme, hendes virkelyst og friske initiativer. Også vi anerkender hendes varme kærlighed til folkekirken - også vi indrømmer, at hun i en usædvanlig grad har bragt den ellers noget uanselige kirkeministerstilling op i dagens lys og dagens debat. - Lad så disse få og udvalgte ord være Re-formatios kommentar til denne afgang, og vi går over til profetien:

Dagbladet Information har i en årække afholdt en såkaldt "profetkonkurrence": Ved nytårstide bliver der givet lejlighed til at "profetere", om Danmark kommer ind i de 6 i det kommende år - om Anne-Marie får en søn - om vi klør Sverrig i fodbold og lignende alvorlige spørgsmål. Inspireret af denne morsomme ide vil jeg profetere om, hvordan man kommenterer Bodil Kochs ministertid om 10-20-30 år. Eller jeg vil profetere om, hvad Hal Kochs og Lindhardts elever til den tid vil skrive i publikationer fra Kirkehistorisk Institut.

Jeg er vis på, at de med stor interesse vil have studeret den lange artikel, som Bodil Koch skrev i Kristeligt Dagblad den sidste dag i året 1963. De vil først konstatere, at den stod på den plads, der hidtil altid havde været reserveret den danske kir-

kes primas, en kirkehistoriker kan simpelthen ikke lade være med at lægge mærke til sådan noget. I denne interessante artikel vil han straks falde over følgende sætning: "Den til enhver tid siddende minister må sammen med sine embedsmænd altid våge over kirkeskibets sejlads - opfange dets bevægelse på det ministerielle radarapparat og handle derefter". Som ret historiker, der ser tingene i historiens perspektiv, vil han straks studse: "Hvad er det? Er det da ikke rent historisk det, der har været biskoppens opgave - også i den lutherske kirke?" Eller hans tanker vil måske falde over den inskription, der står skrevet på så mange lutherske prædikestole fra ortodoksiens tid, ordene fra Hebr. 13,17 i en gammel oversættelse: "Adlyd eders vejledere, thi de v å g e r over eders sjæle". Nu er det altså kirkeministeren, der vil v å g e sammen med kirkens biskopper og præster....

Sat ind på dette spor vil han sikkert snart falde over den store omtale i Kristeligt Dagblad ikke så lang tid før, da Bodil Koch var på rejse til en række danske missionsstationer i Afrika. Det kan ikke undgå at minde ham om en b i s k o p s visitationsrejse. Og han læser i samme blad en tid senere, at kirkeministeren rejser til Indien til den danske Arcot-missions 100-års jubilæum! Rejser hun som den danske folkekirkes leder? vil han spørge. Eller som repræsentant for regeringen eller socialdemokratiet? Havde dette politiske parti på den tid - i begyndelsen af 60'erne - en så positiv kirkelig interesse? Nej, intet i

kilderne tyder på dette; men hvem har så sendt hende? Her er sandelig stof at efterspore for en historiker! Han finder frem til regelmæssige udtalelser i Præsteforeningens Blad, hvor ministeren hyldes på alle måder. Han ser forslag fra præster om, at hun burde være folkekirkens første kvindelige biskop; han ser, hvordan hun indbydes som taler ved næsten alle store kirkelige organisationers årsmøder og hyldes der - ja, som hvad? Som kirkeens leder?

Og en dag ser vi afhandlingen fra Hal Kochs kirkehistoriske institut: "En studie over forsøget på at indføre et nyt embede i folkekirken - kirkeministerembedet". Det bliver spændende læsning. Først vil der blive redegjort for den almindelige situation i folkekirken i dette tidsrum. Man vil pege på, at et centralt punkt i den kirkelige debat i disse år var spørgsmålet om embedet. Til den tid vil man være tingene så meget på afstand, at man klart tør konstatere, at de høj Kirkelige aldrig på noget punkt i deres embedssyn gik ud over det, som folkekirkens officielle bekendelser og ritualer udtrykker. Man vil sagligt kunne påvise den rent kirkepolitiske taktik bag angrebene på "Kirkens Ja og Nej" - og især dets kapitel om embedet. Måske vil man få plads til et interessant lille kapitel om bispevalget i Haderslev i 1964 og påvise, at en ellers sikker kandidat faldt netop, fordi han havde det syn på bispeembedet, som Bodil Koch havde på kirkeministerembedet! "Baun-sagerne" vil også få en vis plads for at belyse, hvordan bispestillingen fra et vist kirkepolitisk hold evindeligt blev nedvurderet.

Efter denne baggrund vil Bodil Kochs ministertid blive behandlet set i lyset netop af denne nytårsartikel suppleret med meget andet, og det vil blive skildret, hvordan der de facto

i disse år synes at være opstået et nyt embede i folkekirken, et "kirkeminister-embede" eller en slags ærkebisperembede - dog uden ordinationsret på grund af manglende vielse, som det før er kendt i den katolske tid i dansk kirkehistorie. En række detaljundersøgelser vil støtte denne opfattelse: Man vil f.eks. pege på ministerens opfordringer til præster og menighedsråd at træffe hende i Herning og til anden kontakt ude om provsterne og "underbiskopperne".

Der vil blive et uhyre fængslende kapitel om grundtvigianernes hidtidige indstilling både til bispeembedet og til stillingen som kirkeminister. Der vil blive peget på, hvordan man i grundtvigske og tidehvervske kredse evindeligt havde protesteret imod, at biskopperne skulle have et sådant radarapparat, som kirkeministeren dengang mente, at hun havde. Og det vil blive påvist, at overhovedet ingen af de ellers så højtaltende fra den side protesterede imod, at en kirkeminister skulle have en sådan "magt og myndighed" for at citere ordinationsritualet. De, der ellers mente, at det var pavekirken, der nærmede sig, når bisperne blev enige om noget ved en kop the, havde intet at indvende imod denne artikel og lignende ting i disse år. - Der vil også være en lang række citater fra grundtvigsk side, hvoraf det fremgik, at man i den tid Bodil Kochs tid altid havde ment, at folkekirken var bedst tjent med at have kirkeministre, der var religiøst indifferente og nøjedes med at ekspedere sagerne, for det ville skabe den største frihed i kirken. Det vil blive konstateret som et faktum, at denne indstilling fra den side i løbet af ganske få år blev ændret lige til den modsatte: til den mest uforbeholdne hyldest til den aktuelle minister.

Muligvis vil afhandlingen blive afsluttet med nogle mere personlige be-

tragtninger af denne karakter: "Disse år vidner om, hvordan trangen til et virkelig aktivt bispeembede lå dybt i mennesker, siden man dengang ganske uden refleksioner accepterede et nyt "embede" i kirken, et overhoved "med magt og myndighed", en "stærk mand" - samtidig med, at man på overfladen polemiserede imod, eller fandt sig i polemikken imod det overleverede præste- og bispeembede". En ny Lindhardt vil sikkert slutte afhandlingen med kynisk at fastslå, at accepteringen af denne "magtstilling" i folkekirken i de år havde to klare motiver: De grundtvigsk-tidehvervske godkendte denne stilling, fordi det var en "ærkebiskop" efter deres hoved, og som støttede deres kirkesyn. De indremissionske og lignende grupper godkendte det, fordi dette "embedes" indehaver "sad på kassen"! I disse år, hvor de fleste af folkekirkens frivillige institutioner blev afhængig af statsstøtte, var det naturligt at bejle til statens gunst via dette nye embede!!!

Mere kortfattet vil jeg profetere om to andre afhandlinger eller udførlige kronikker f.eks. i Jyllands-Posten, hvis dette blad eksisterer til den tid. Den ene vil have overskriften: "Da det kirkelige demokrati blev indført!" Man vil pege på, at et af slagordene i Bodil Kochs ministertid var "det kirkelige demokrati". Som baggrund vil man skildre, hvordan høj Kirkeligheden - og på lignende måde "Kirkens Ja og Nej" - evindeligt blev beskyldt for at bekæmpe det kirkelige demokrati.

Men på dette tidspunkt (altså om ca. 20 år, om ikke før!) vil det være let at påvise den virkelighed, der skjules bag slagordets røgslør. Man vil pege på, at i de år sejrede den såkaldte grundtvigianisme, så halvdelen af bispestolene blev besat med grundtvigianere. Den vittige forfatter vil omskrive et kendt udtryk fra kirkehi-

storien og sige, at "Danmark vågnede op og så, at det var blevet grundtvigiansk!" Dette skete samtidig med, at grundtvigianismens hovedorgan havde mindre end 1000 abonnenter! Man vil vise, at l.m. kun havde en biskop i de dage, og sammenligne dette med statistisk materiale f.eks. fra Kirkelig Håndbog om l.m.s rent faktiske andel i den kirkelige aktivitet gennem kirkegang, altergang og pengeoffer m.m.

Man vil også grundigt gennemgå udnævnelserne til de 13 domprovste- og andre stillinger, som ministeren havde magt over i "det kirkelige demokratis" dage. Man vil således pege på, at l.m. i de år kun havde en domprovst eller måske snarere kun en halv, medens Tidehverv i de samme år nåede til tops i disse stillinger - hvorefter menighedernes flertal valgte at gå andre steder hen! Man vil pege på den stadigt gentagne beskyldning imod høj Kirkeligheden for kun at være en præstebevægelse, som "folket" ikke stod bag - hvilket ikke hindrede ministeren (og hendes forgænger og efterfølger) i at udnævne præster fra den bevægelse, der var totalt blottet for lægfolks tilslutning, til at blive domprovst og dermed prædikanter i landets største kirkehus.

Medens det i en menneskealder før "det kirkelige demokratis" indførelse var blevet tradition, at præsteembederne ved en bykirke skulle fordeles mellem de kirkelige retninger, kom billedet i disse år til at se helt anderledes ud: Ved Ribe domkirke var begge præster nærmest tidehvervske. Ved Ålborg domkirke var der to nærmest tidehvervske og en grundtvigsk præst. Ved Århus domkirke var der en tidehvervsk samt tre nærmest grundtvigske præster; noget lignende gjaldt de fleste andre domkirker. l.m. syntes nærmest slet ikke at være til! Uden tvivl vil det til den tid blive en strålende artikel i Jyllands-Posten.

sten, og de theologiske studenter i auditoriet vil more sig, når de får åbenbaret detalillerne....

Endelig profetere jeg, at der til den tid - om ikke før - vil fremkomme en kirkeretlig afhandling om hele kirkeministerstillingens karakter fra grundlovens dage op til nutiden - altså om ca. 20 år. Man vil påpege, at indehaveren af denne stilling oprindeligt slet ikke var en slags "kirkens chef" eller "folkekirkens leder". Det vil blive påvist, at artiklen i Kristeligt Dagblad gav denne stilling en helt ny karakter. Da kirkeministeren jo også havde med andre kirkesamfund at gøre, ville det lyde ganske absurd, om denne også skulle "våge over pavens kirkens sejlads" eller som minister for den muhamedanske menighed skulle "våge over halvmånens sejlads".

Nej, at være en "kommissær for religiøse anliggender" - det vil være den stillings reelle indhold. Det vil sige at være en stødpude eller det uundværlige forbindelsesled mellem de

forskellige religiøse samfund og regeringsmagten. Man vil her igen pege på det tidligere almindelige grundtvigske standpunkt: at det bedste for kirken vil være at have religiøst indifferente kirkeministre.

Enhver af disse tre afhandlinger vil slutte med en efterskrift, der går ud på, at med den nye kirkeministers udnævnelse efter valget i november 1966 var denne periode i folkekirken forbi! En ny Lindhardt vil fornøje læserne med at påvise, at protesterne næsten blev enstemmige, da departementschefen på den tid havde opfattet Bodil Kochs ord i nytårsartiklen *alt* for bogstaveligt. Der stod jo, at ministeren *sammen* med sine embedsmænd må våge over kirkeskibets sejlads". Her flød bageret over! Lindhardt den 2. vil slutte med følgende salve: "Man fandt sig mærkeligt nok i Bodil Koch som "vågekone"; men med Roesen i den rolle gik man for vidt!!!"

AF KIRKEHUSETS SYMBOLIK - ALTERNØJ OG PRÆSTEKLÆDER - 2. AF PASTOR SIGURD MEJNDOR, HYLLESTED.

STOL eller stola (sv. korsband, sax) var i det gamle Rom et fodsid klædningsstykke bæret af kvinder over tunika. Navnet kommer af det græske stole, klædedragt - afl. af stēlein, udruste).

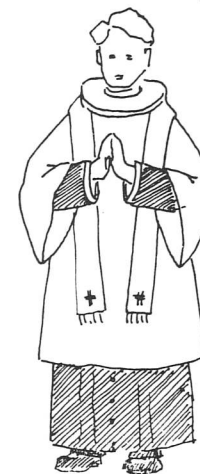
Både Nudansk Ordbog og Meyers Fremmedordbog forklarer, at stolaen er et hvidt bånd, et embedstegn for gejstlige. I Nationalmuseets vejledning for "Middelalder og nyere tid" (s.27) og i Broby-Johansens "Kunstordbog" får man at vide, at stolaen bæres under *altertjenen* -

stēn. Sidstnævnte bog: "S. er et bredt silkebånd, kath. præster har om halsen under messen". S. kan nu også være af andet stof end silke. Omkring 1000 begyndte silkens anvendelse til liturgiske klæder og blev næsten enerådende i århundreder. Tidligere benyttedes uld eller lærred, og Cistercienserne vedblev at benytte sidstnævnte i opposition til nye stofmoder for hagel, manipel og stola. Disse tre skal iøvrigt være af samme stof. Endvidere skal de have samme farve, der veksler efter festtider,

hvor de liturgiske farver anvendes. Det dækker ikke begrebet stola at kalde den "et hvidt bånd".

Det er ikke blot ved messen eller altertjenesten, at s. bruges. Professor P. G. Lindhardt giver bedre oplysning end Nationalmuseet i sin vejledning. I "Den danske Kirkes Historie" (bind III, s.122) giver han *helt* besked, så man også får at vide, at "ved de fleste sakramentale og sakri-ficielle handlinger bar præsten stolaen".

Stola bruges uden for altertjenesten ved skriftemål, processioner, de syges salvelse m.m. En "kirkegangskone" (som var "uren" efter fødsel!) skulle iført en bodskåbe indledes i kirken, ved at præsten modtog hende ved kirkedøren og førte hende ind i hellighuset, idet han tog hende ved hånden eller lod hende holde en snip af sin stola! Her bruges stolaen typisk som embedstegn. Når sakramentet skulle bæres til en syg, var præsten iført den forkortede alba, superpellicium, og stola, som hang lige ned - sådan stadig katolsk skik. Der bruges mindre stola uden for altertjenesten. I øvrigt gælder den regel, at

stolaen skal være så lang, at den når en mellemstor mand til knæene. På gotiske bispebilleder ses de hængende lodret på alba og kan nå til midt på skinnebenene. Både biskop og præst lægger stolaen over nakken. Mens bispen lader båndet hænge lige ned, krydser præsten som celebrant stolaen over brystet. I "Præsten i Tjeneste" (s.109) læser jeg: "Andre, ved messen eventuelt medvirkende præster, og præster ved alle andre tjenester uden for messens sammenhæng, bærer over præstekjolen en kort korskjorte med vide ærmer uden cingulum. Den kaldes superpellicium. Stolaen hænger her lige ned". Det med at krydse stolaen fandt man på omkring 600-tallet, men det blev først almindeligt ca. 1200. Som liturgisk klæde kendes stolaen siden 300-tallet. Den var en lang broderet tøjstrimmel, så bred som en hånd - ca. 2-2½ m lang og ca. 5-10 cm bred - ofte bredest i enderne, som kunne være spadeformede.

Stolaens oprindelse er debatteret. Nogle mener, at den oprindelig var et tørklæde til at tørre munden med, idet et ældre navn for stola er *orari* (latin os = mund).

Professor L. Dietrichson giver følgende redegørelse i "Omrids ad den kirkelige Kunstarkæologi": - De særlige gejstlige dragter opstod derved, at medens lægmandsdragten forandredes udenfor kirken ved tidens vekslende moder, blev den fastholdt som uforanderlig i kirken, og blev således snart specifik gejstlig. Under Justinian, da denne forskel begyndte at fremtræde, bar biskoppen en lang, hvid dragt (stola) med derover kastet grøn kappe (casula), hvide strømper (d.v.s. snævre benklæder) og sorte sandaler samt et om bryst og skulder slynget bånd med sort kors, en efterligning af det romerske konsularbånd, det senere omophorion. Præster og diakoner bar kun den hvide stola, hvide strømper og sorte sandaler.

I det 9de årh. begynder den romerske kirkes dragt at skille sig fra den græskes. I det 12te årh. bærer den græske gejstlige: 1. hvid stola

(alba). 2. epitachelion (direkte oversat: "på halsen"), et bånd, der svarer til det romerske pallium. 3. tunika. 4. casula (pænula) med omphorion.

Den romerske kirkes biskopper bar, når de var iførte sit fulde skrud følgende 18 st.: stola (nævnes som nr. 6) = orarium, oprindelig, som vi så i den græske kirke, et klædningsstykke, i den romerske derimod kun en ca. 12 cm bred stribe af klæde eller silke - (såvidt professor Dietrichson i nævnte bog s.140. Desværre kan det skorte på ens tillid til hans sagkundskaab, når han bl.a. siger om vor sorte præstekjole, at den er "viselig en udløber af dalmaticaen med påsyet s t o l a i samme farve"!)

G. Rippel giver følgende oplysning: Stolaen var fordum også en lang overkjortel, hvis rand var besat og bræmmet med en stribe af anden farve. Da præsten allerede ved albaen er fuldt

MIDTERSIDERNE

DET BLAD, som bringes i dette nummer, indeholder bønner i forbindelse med den hellige Nadver. Det er ikke meningen, at de skal aflede nogen fra at følge tanksomt og andægtigt med i messens ord og salmer. De første 10 bønner hører til forberedelsen, hjemme - eller i kirken under sammenringningen. Den sidste af disse er i forkortet form den såkaldte "trinbøn", som af præsten bedes ved alterfoden, før han træder op til alteret.

Dernæst følger nogle bønner på s.16 nederst og s.17, som det vil være mest praktisk at kunne udenad, da det, både på vej op til alteret og knælende dér, vil være mere forstyrrende end hjælpende at skulle håndtere et blad foruden salmebogen.

Nadverforberedelsen bør vel begynde allerede aftenen før. Læs en betragtning som f.eks. et stykke af Thomas a Kempis' "Kristi Efterfølgelse", kapitel IV, og bed Gud om en velsignet altergang. Til en ret beredelse hører også en ærlig selvransagelse. Det kan være nyttigt at skrive de konkrete synder op, som huskes, og så bekende dem for Gud i skriftenålet, det fælles eller det private, og således skaffe dem af vejen.

De her samlede bønner indeholder mange tanker om Herrens hellige Nadver, som det er vel værd at fordybe sig i i stille meditation. Det er en god hjælp at nedskrive sine tanker, især hvis de ellers er tilbøjelige til at flakke.

K.N.

påklædt, så lægges nu om stunder alene hin bræmme over den, og det er denne bræmme, som kaldes stola. - (Den katolske kirkes skønhed, s.359). Samme forklaring i Messebogen (Apostoliske vikariats forlag 1926). Samme forfatter bemærker, at vel er stolaen fortrinsvis tegnet på den præstelige værdighed og magt, men den er tillige et sindbillede på retfærdighedens og udadelighedens åndelige klædebånd, som vi har mistet ved arvesynden, og som Frelseren påny har erhvervet os ved sin forløsning.

At præsten lægger den korsvis over brystet, antyder den attrå, som skal besjæle præsten efter ved kraften af Jesu korsdød at opfyldes af hin Guds kærlighed, som engang er gået tabt ved Adams fald.

Severinsen beskylder Christiern Pedersen for at være lidet "historisk", når denne front og opbyggeligt giver en symbolsk forklaring til stolaens brug: - Stolen, som præsten haver om halsen, han betegner det lænke og reb, som jøderne kaste og bunde om Vor Herres hals den tid, de grebe hannom i urtegården - (Severinsens bog, s.25). Chr. Pedersen har dog blot villet give en opbyggelig symbolsk udlægning og ikke en historisk forklaring, så det er mærkeligt at beskyldte ham for at være uhistorisk.

De opbyggelige forklarings antal er stort og de er brogede. Stolaen har sat fantasien i sving. "Hubertus-stolaen" kunne hjælpe mod vandskræk hos dem, der var smittet af hundegalskab (rabies). Da paven overrakte jægernes varnehelgen St. Hubert bispekrudet, manglede stolaen, som imidlertid rakes ham ovenfra ved en engel. "Stolen" var mere end et pynteligt bånd. Efterhånden som kirkens, og dermed præstens magt, voksede i verdslig henseende, tiltog rettighe-derne til gebyrer, så der taltes om jura stolae, stolgebyrer, d.v.s. visse præsteindtægter eller accidenser.

Ved katolsk vielse er det skik, at præsten slynger sin stola omkring brudeparrets hænder, når brudeparret gensidigt har sat ringene på, som præsten har velsignet. (Sammenbinding af ægtefæller - jnf. helleristninger s. 62 i Broby-Johansen: Stenbilleder). Romerkirkens ordination foretages med en mangfoldighed af symbolske handlinger og tegn ved liturgisk udybygning, som er kommet senere til. I aposteldagene hører vi kun om håndspålægelse. Ved den katolske præsteordination bliver ordinanden bl.a. iklædt stola og messehagel af biskoppen. Idet den lægger stola krydset over den vordende præsts alba, beder han ham modtage "Herrens åg" med ordene: - Tag Herrens åg på dig, thi hans åg er gavnligt og hans byrde let -.

Allerede ved diakonvielsen har præsten dog modtaget stolaen, men da lages den på tværs fra venstre skulder ned til højre side.

Rippel mener, at stolaen tidligere har været et langt gevandt. Endvidere: Det var besværligt for diakonen ved hans mangesidige gerninger at bære stola som præsten. Diakonen skulle jo ved alteret række biskoppen eller præsten alt; han måtte ved at løfte hånden give tegn til koret, uddele nadveren - også til de syge - og almisser til de fattige m.m. For uhindret at kunne bruge højre hånd og arm, bar han kun stolaen på venstre skulder.

Maniplen (håndstolaen) er underdiakonens (subdiakonens) særlige insignium, og dette bånd, der jo tidligere brugtes som svededug eller tørklæde, symboliserer embedets møje.

Kirkeordinantsen (1539) påbød de sædvanlige romerske messeklæder, men ved bispemøde i København 1540 bestemtes det bl.a., at præsterne skulle undlade at bruge stola, hovedlin og håndlin (manipel), så kun alba med bælte og hagel var "rette" messeklæder. 1564 blev det påbudt ved Sjællands landemode at bruge korskjorter

PERISKOP

VOR NABO MOD SYD:

"DEN TYSKE KIRKE"

AF PROVST ERICH P. ALSHAUGE, OKSBØL.

DA DISKUSSIONEN om de kvindelige præster stod på før og omkring 1947, blev det fremført, at "Den tyske Kirke" allerede havde indført dem. Det virkede stærkt på dem, der i almindelighed tror, at Den tyske Kirke uden videre er en enhed.

Den romersk-katholske kirke bliver talrigere repræsenteret, jo sydligere vi kommer, og både i øst og vest findes de gamle landskirker fra før det tyske riges samling: i alt 27 selvstændige evangeliske landskirker. Disse har ganske vist en slags kirkeligt "fællesmarked", EKD, Evangelische Kirchen Deutschlands, men medlemsforholdet der berører ikke den enkelte kirkes retsordning: embedsforhold, økonomi, diakoni etc.

Vor nærmeste nabo, den Slesvig-Holstenske Landskirke, har f.eks. sin selvstændige "Rechtsordnung", hvorfra det fremgår, at den som selvstændig kirke er grundet på Confessio Augustana, art. VII. Som selvstændig kirke våger den efter skrift og bekendelse over sin lære og former sin ordning. (Grundartikel 4,1). Artikel 4,1 siger videre, at den står som medlemskirke af de forenede evangelisk-lutherske kirker i Tyskland og af EKD. Endvidere, at den deltager tjenende og modtagende i samarbejdet mellem verdens kristne kirker. (4,3).

Grundartikel 5 siger: Landskirken ordner og forvalter sine anliggender selvstændigt.

Den bortgiver sine embeder i kraft af egen ret og er uafhængig i udførel-

sen af sine opgaver.

Det er menighedens opgave at sørge for ordnet forkyndelse af Guds ord og sakramenternes rette forvaltning. Den må derfor sørge for, at de nødvendige embeder findes, og at de nødvendige lokaliteter og indretninger forefindes.

Menigheden har fællesskab med provstiet og hele landskirken og er medansvarlig og meddelagtig i ledelsen ved valgte repræsentanter.

Præsten samler og leder menigheden ved ordets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. Han skal bo i sin menighed og "regelmæssigt opholde sig på sin bopæl".

Foruden de samme forpligtelser, vort præsteløfte pålægger en præst i den danske folkekirke, er hver præst forpligtet til at deltage i præstekonventerne. - Er der flere præster i en menighed, forvalter de embedet i fællesskab. De er lige i rang. Hver skal have sit distrikt i sjælesorg, men alle har lige ret og pligt til at udføre kirkelige handlinger. Ellers er der i øvrigt meget detaljerede anvisninger til tjenestens varetagelse.

Den slesvig-holstenske kirke har to biskopper, biskop Wester i Slesvig og biskop Hübner i Kiel. Biskoppen har den åndelige ledelse i sit stift, og er her helt selvstændig. Artikel 79,1 siger: Biskoppen har fået betroet omsorgen for kirkens enhed og dens vækst i troen og kærligheden. Ligeledes våger han over renhed i læren, over forkyndelsens liv (Lebendigkeit) og den

rette forbindelse mellem theologisk arbejde og det kirkelige embede.

Biskoppen må fremme rekruttering til embederne og være kandidaternes theologiske og sjælesørgeriske rådgiver etc.

Landskirken har sit administrationsvirke samlet i Kiel i Landeskirchenamt.

Landskirkerne har deres selvstændige økonomi. Foruden kirkelige ejendomme har man efter aftale med staten en indtægt på 10% af den betalte skat. Beløbet opkræves af staten og overdrages til kirkernes fri rådighed.

Man har indtryk af, at den slesvig-holstenske kirke er vældig godt økonomisk funderet. Den arbejder meget energisk og opfindsomt. Den er ifølge sin Rechtsordnung forpligtet på at være kirke med alt, hvad der ligger i dette udtryk. Derfor hedder det også: Mission og diakoni er kirkens livs- og væsensyttringer. Og, som det blev nævnt i begyndelsen, føler den sig forpligtet til økumenisk samarbejde, tjenende og modtagende.

Da H. C. Lorentzen var præst i Havnbjerg, fik han gennem sit forhold til Danfoss knyttet mange gode kontakter med Sozialpfarramt i Kiel. Der blev aftalt flere gensidige besøg. Det er ikke så få sociale institutioner, der er værd at besøge. Og det var inspirerende at møde de præster, der havde engageret sig i forskellige sociale arbejdsgrøner.

En yderligere kontakt med vor sydlige nabo har vi fået i pastoralseminariet i Preetz, den slesvig-holstenske kirkes pastoralseminarium. Lederen, Studiendirektor, som han kaldes, professor, dr. theol. Joachim Heubach, foretager hvert efterår en studierejse til Danmark med følgende program: Besøg i de tyske frimenigheder, hvor kandidaterne prædiker og deltager i menighedsaftener. Et besøg på Danfoss, der nu med stor imødekommenhed fra ledelsens side har været praktiseret i

tre år. Efter en frokost, hvor Danfoss var vært, har der været samvær med flere danske præster på egnen, kirkebesøg og et besøg på Danebod Højskole. Kandidaterne aflægger som regel et besøg på Askov Højskole til slut.

Pastoralseminarieordningen er to-årig efter afslutning af den theologiske eksamen. Det første år er man praktikant hos en sognepræst. Andet år bor man på seminariet i Preetz og bliver derfra sendt ud på gudstjenesteture to og to eller ud i forskellige institutioner. Man besøger fra seminariet al religionsundervisning i forskellige nærliggende skoler. På seminariet er der et kapel, hvor der af kandidaterne holdes tidebøn med skiftende tjeneste. Alle prædikener bliver optaget på bånd og senere gennemgået.

Professor Heubach har to gange foranstaltet dansk-tysk theologdag i Preetz, begyndende med gudstjeneste. Dertil har han indbudt sidste præster fra grænseprovstierne og de danske og tyske frimenighedspræster nord og syd for grænsen. Hvert år tager man til Sverige, Norge og Finland for at studere kirkeliv. Professor Heubach har flere gange været foredragsholder i Danmark. På et stiftskonvent for Haderslev stifts præster. På Theologisk Oratoriums generalkapitel på Snoghøj. I Preetz har sognepræsterne Boysen, Asserbalde talt om Martin A. Hansen, Heinemeier, Rårup om Grundtvig, Glent høj, Borum om Bonhoeffer.

Midt i de ellers fortrinlige, synodalordnede, selvstændige kirker mærker man de spændinger, vi kender i folkekirkeordningen.

Parallelt med Kirkens Ja og Nej kom i flere kirker en Kirkelig Samling om Bibel og Bekendelse. I Braunschweig udgav man Braunschweiger Thesen zu Lehre und Auftrag der Kirche, især foranlediget af, at synoden påtænkte at indføre kvindelige præster og lave

et lovforslag dertil i efteråret 1965.

Bevægelsen Kein anderes Evangelium kom i begyndelsen af 1966 som en protest mod den modernistiske afmytologiseringssteologi og samlede til sit første møde i Dortmund efter indbydelse af 30 præster 25.000 mennesker. Stærke spændinger gør sig i denne tid gældende omkring kirkedagen.

Der arbejdes og kæmpes i den brogede flok af 27 selvstændige landskirker i det tysktalende rum. Vi er så

vant til at behandle dem summarisk som "Den tyske Kirke" eller blive hængende i vore differentialer omkring grænsen. Vi har meget at lære i folkekirken af deres gode ordninger og hos dem, der med troskab holder fast ved Jesu Kristi kirke, som apostlene byggede den.

- - -

"Rechtsordnung" fås: Lutherische Verlags- und Buchhandlungsgesellschaft m.b.H., Kiel.

høft

EN FORSØGSGUDSTJENESTE

AF PASTOR JOHS. M. NIELSEN, TÅRNBY.

TORS DAG DEN 30. MARTS blev der holdt en såkaldt forsøgsgudstjeneste i Trinitatis kirke i København. Gudstjenesten var arrangeret af en ungdomsgruppe fra Skovshoved. I to omgange læstes Rom. 3, 10-24 efterfulgt af følgende salmer: O gode Gud, din kærlighed, og Af dybsens nød. Som evangelium læstes lignelsen om farisæeren og tolderen efterfulgt af salmen: På Guds nåde. Prædiken var afløst af en dialog over emnet: Retfærdig - retfærdiggjort. Derefter reciteredes Fadervor og indstiftelsesordene. Nadveruddelingen foregik nede i kirken. Nadvergæsterne stod op på midtergangen. Der sluttedes med Herre Gud, dit dyre navn, og velsignelsen. Ind imellem spillede atonal musik for orgel og trompet, komponeret til lejligheden. Denne musik udmærkede sig ved en overvældende hæslighed.

Hensigten med dette fænomen var formentlig at bringe det kristne budskab nær til moderne mennesker. Den store kirke var fuld. Om der har været nogle eksemplarer af disse moderne væsener, er ikke let at sige. Disse mennesker blev i det store og hele henvist

til at sidde på de hårde bænke samt stå op noget af tiden. For deres undrende øren blev der så serveret en superprotestantisk fremstilling af menneskets totale usselhed og magtesløshed samt et temmelig i luften svævende postulat om noget, man kaldte Guds nåde. Det skulle undre mig, om moderne mennesker kunne få andet ud af dette end af en halv times afhaspet munkelatin.

Det er jo forholdsvis beskedent, hvad den autoriserede messeform overlader til menighedens deltagelse. Her var den indskrænket til deltagelse i et par salmer og stående nadvermodtagelse. Og så lidelsen ved at påhøre den absurde musik. Den eneste dialog var de to unge menneskers om retfærdiggørelse, og den virkede snarere som en froms og en gudløs's fanatiske postulat uden indbyrdes korrespondance. Ganske særlig var nadverritualet barberet ned til det absolutte minimum, og det virkede da også så jammerligt og sterilt, som det formodentlig var tiltænkt.

Den stående nadvernydelse begrundes med, at den bedre udtrykte det,

at Jesus kommer til os. Vi har kun at modtage. Underligt, at man ikke fik lov at blive siddende inde i bænke og fik serveret måltidet der, som visse reformerte sekter praktiserer det. At bøje sine knæ for med ydmyg taknemmelighed at modtage den Allershøjeste,

som kommer i sakramentet, kan formentlig kun være forstokket farisæisme.

Dette mislykkede, forskruede og dødt triste produkt fortjener kun een ting: Den totale forglemmelse så hurtigt som muligt.

SVENSK-DANSK KIRKEDAG

SOM DET ER VED AT BLIVE: god tradition, havde "Kirkeligt Konvent af 1946" også i år på Kristi Himmelfartsdag arrangeret en dansk-svensk kirkedag, denne gang i Helsingør, hvor pastor Knud Andersen var vor vært.

Vi deltog i højmassen i Skt. Mariæ kirke (karmelitterklosteret), hvorefter pastor Bjerglund Andersen viste rundt og fortalte om kirkens bevægede historie. Efter den fælles middag, hvori deltog 32, gjorde pastor Arvid Holm fra Hälsingborg og pastor Anders Studsgård fra Lyngby rede for aktuelle problemer i den svenske og den danske kirke. Senere samledes vi i Hel-

lig Trefoldigheds kapel i domkirken, hvor universitetsamanuensis Björn Fjärstedt, Lund besvarede spørgsmålet: "Hvad er Himlen?" ud fra, hvad skriften åbenbarer herom, og de spekulationer, theologerne har gjort sig derover.

Kl. 17 sluttedes med orgelmusik ved domorganisten, Ethan Rosenkilde Larsen, og derefter læst vesper i højkorret. Ved denne prædikede pastor Ragnar Värmon, Hälsingborg.

"Se, hvor godt og lifligt er det, når brødre bor tilsammen: ... thi der skikker Herren velsignelse ned ..." (Ps. 133). K.N.

SALMEBOGEN PÅ MUSEUM?

AF PASTOR ANDERS STUDSGÅRD, LYNGBY.

Følgende stykke er klippet fra "Kirke og Hjem", kirkeblad for Christians sogn, Kgs. Lyngby. Spørgsmålet er rettet til en storbymenighed, i hvis sognekirke der endnu er god salmesang - hos de ældre. At lade det være stillet også til den gennemsnitlige landsbymenighed er nogle år for tidligt. Men urbaniseringen er allerede godt i gang på andre felter, og snart kommer den til at præge gudstjenestelivet.

I MIN REOL står nogle gamle salmebøger. Engang var hellæderet blankt, og guldets strålede; men tidligere slægters flittige brug har slidt dem, og der er meget lidt tilbage af al den gamle herlighed. De kunne lige så godt stå på et museum mellem andre gamle ting, som ikke bruges mere.

I kirken bruger vi nu "Den danske

Salmebog". Den var 50'ernes store bogsalgssucces, som langt overgår salget af Morten Korch-romaner og pornolitteratur. Nu skyldes dette bageventyr for en stor del, at landets menighedsråd til en begyndelse anskaffede 50-100 eksemplarer til hver kirke og sidenhen har måttet udskifte slidte eksemplarer med nye. Meget få har deres

egne salmebøger med i kirke. Når man samtidig oplever, at mange mennesker kan fremvise helt ubrugte eksemplarer af den gamle salmebog, som gik ud af brug for snart 14 år siden, kan der vel egentlig ikke tales om salmebogen som folkeeje.

Mange er glade for "Den danske Salmebog", men endnu flere kender den ikke og kan altså heller ikke være glade for den. Det foruroliger mig nu ikke så meget som det, at det hovedsagelig er folk over 40 år, som kan bruge en salmebog og gøre det med glæde. De helt unge og den yngre forældregruppe med mindreårige børn kender ofte intet til salmer bortset fra et par stykker af de mest populære. Og det foruroliger mig!

Hvad er årsagen? Bl.a. at "Den danske Salmebog" er aldeles ufolkelig. Den daværende salmebogskommission mente vel, at en salmebog blev mest folkelig, når missionsfolk og grundtvigianere fik hver 300 yndlingssalmer med og de andre grupper de resterende 154. En folkelig salmebog på 754 numre! Dertil kom, at der senere måtte laves en melodibog på hele 450 numre, da salmer jo helst skal synges. Et bjerg på 754 numre med 450 melodier - det kan kun bestiges af litterære og musikalske eksperter. Jeg har selv måttet bruge henved 44 år af mit liv til at skaffe mig kendskab og fatte kærlighed til de danske salmer - og er langt fra færdig dermed. Men hvad med de tusinder af børn, som lige så gerne vil synge salmer som popsange, men hvis forældre kun kender et par julesalmer til brug ved den årlige afdansning omkring juletræet? Skolen kan ikke lære dem ret mange ved den ugentlige morgensang, som vel ofte befatter sig med andet end salmer. Og når børnene ikke kommer i kirken, fordi forældrene ikke kommer der, hvordan kan nogen da være forbavset over, at deres forhold til den danske salmeskat bliver særdeles fjernt? Herved kan ingen

hjørtevarm søndagsskolelærer og ingen nok så energisk præst i sin egenskab af konfirmandlærer gøre nogen ændring.

Skal salmebogen da afskaffes i kirken og sættes på museum? Det behøver ingen ansvarlig person at tage bestemmelse om, for det sker af sig selv.

Ikke om et år eller to, men så om 20-30 år, når de, som elsker vore salmer, er døde, og ingen af dem, som til den tid lever og skal fungere som menighed, har taget deres salmearv i eje. Til den tid vil historikerne tale om salmetiden fra ca. 1550 til ca. 2000, og alle andre kan beskue nydelige og næsten ubrugte eksemplarer af vor nuværende salmebog foruden de slidte udgaver af Kirke og Hjem, Roskilde Konvents, Pontoppidans og Kingos med deres salmebøger på museum til erindring om en svunden epoke i vor kirkes historie.

Ingen beklager denne udvikling mere end jeg, men hverken jeg eller nogen anden kan ændre den, højst forsinke den.

Er der slet intet lyspunkt forude? Jo, der er. Det kan godt give et og andet at betænke, at Jesu Kristi kirke har fejret sin gudstjeneste i 1500 år uden den store mængde rimede salmer og alle de mange kønne, men vanskelige melodier. Apostelkirkens salmebog - og Kirkens sidenhen - var de 150 bibelske psalmer. Disse psalmer brugte Jesus selv og hans apostle. Skulle vi da ikke også kunne bruge dem? Naturligvis! De virker tilmed friskere og nyere end det meste af vor nuværende salmebog. Sammenlign f.eks. Davids psalme 103 med dens gengivelser i DDS nr. 2, 3 og 24. Jeg er lige ved at påstå, at den bibelske psalme er populær i dette ords egentlige betydning: folkelig. Her kan alle være med, som bare kan læse. Og skal de synges, fordi sangen nu engang er velegnet til at udtrykke vor lovprisning, så kan det ske på nogle få enkle melodier, som selv små børn

kan lære. Og skulle vore egne digtere holde op med at digte, som om de var elektronregnemaskiner, så kunne det være, at de ud fra en ægte kristen holdning kunne give os en nutidig salmeskat til afløsning af den gamle og snart glømte.

meddelelser

SELSKABET DANSK TIDEGÅRD

indbyder til sommerkonvent 26/6-1/7 på Refugiet i Løgumkloster. - Man vil arbejde med såvel begynderes som viderekomnes anvendelse af tidesangen, i det hovedsagelig Ungdommens Tidebog med nodebilag benyttes. - De daglige tidebønner, bibeltimer (v/pastor Knud Jakobsen og pastor Th. Lønborg-Jensen) og sangtimer samt messe 29/6 vil danne rammen. - Af programmet kan nævnes:

Mandag 26/6: Amanuensis L. Albertsen: "Skal menighedssang være lyrik?"

Tirsdag 27/6: Dr. theol. Helge Fæhn: "Prosaledene i højmesse efter reformationen".

Onsdag 28/6: Rundbordssamtale: "Gregoriansk sang på modersmålet". Deltagere: pastor Søren Bolander, kantor Bernard Husson, domorganist E. Rosenkilde Larsen, organist, dr. theol. & mag. art. Finn Viderø.

Torsdag 29/6: Rundbordssamtale: "Hvordan kommer man i gang?" Deltagere: kordegn Vagn Sejersén, slotsorganist A. Nyrop Strenge, pastor Anders Studsgård. Fredag 30/6: Skoleinspektør Erling Brahm: "Lovsang".

Indmeldelse til Dansk Tidegårds sekretariat, Marienlyst Alle 11, Helsingør inden 12/6 (mødegebyr 40 kr.). Udførligt program fås sammesteds.

COLLEGIUM TRINITATIS

Midt i København - få minutter fra universitetet - er der et lille kollegium for mandlige stud. theol'er, der påtænker at blive præster i den danske folkekirke. Der optages fortrinsvis studenter i de første studieår. Kollegiet drives efter høj Kirkelige linier, og der lægges vægt på, at det ikke bare skal være et sted, man bor. Således afholdes der daglig tidebøn i kollegiets kapel. Værelserne er ret spartansk indrettede, men hyggelige, og prisen er meget lav - for tiden 55 - 70 kr. pr. måned. Nærmere oplysninger om ledige værelser til september fås ved henvendelse snarest til Collegium Trinitatis, Købmagergade 52 København K.

KIRKEDAGE - STILLE DAGE

Ansgarsøstrene holder deres KIRKEDAGE i Åbenrå 26/6-28/6, hvor de samtidig er "værtinder" ved Ansgarbrødrenes STILLE DAGE og for Mindresøstrenes forventede deltagelse i stævnet. Udførligt program hos organist P. Nicolet, Børghlumvej 27, København Vanl.

(SMILET)

TO PRÆSTEVENNER mødtes på en bane-gård en lun sommerdag. Den ene havde et vældigt tørklæde viklet om halsen. Den anden spurgte ham:

- Hvad skal du lave i dag?
- Jeg skal til X-købing og tale om kristen frimodighed.
- Er du forkølet, siden du har sådan et stort halstørklæde på?
- Nej, ser du, jeg går med præsteflip!

(Hørt i en svensk radioprædiken)

re-formatio

Nr. 3 MAJ 1967 10. årgang

V. Vestenaa: Pinse	38
Poul Ulsdal: Kommentar - og profeti	39
Sigurd Mejndor: Af kirkehusets symbolik (5): Altertøj og præsteklæder, 2.	42
Midtersiderne	44
Erich P. Alshauge: Periskop: Vor nabo mod syd: "Den tyske Kirke" ..	46
Johs. M. Nielsen: Hørt: En forsøgsgudstjeneste	48
Knud Nørholm: Dansk-svensk kirkedag	49
Anders Studsgård: Salmebogen på museum?	49
Heinrich Rasmussen: Pinsesalme ...	52

Giv et gaveabonnement

på

RE - FORMATIO

RE - FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke.

Redaktør (ansvh.): Sognepræst B. Riisgaard, Ny Kastetvej 18, Ålborg. Telefon: Ålborg (08) 13 69 90.

I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Dråby pr. Ebeltoft; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Århus; pastor Sigurd Mejndor, Hyllested; pastor O. Lund Pallesen, Kgs. Lyngby; pastor Poul Ulsdal, Hemmet.

Ekspedition: Pastor Povl Dahl, Ølby pr. Struer. Giro 8.81.42. Telefon: Ølby (078) 6 50 16.

Bladet kommer i mindst 8 numre årligt og koster 15 kr. (studerende 10 kr.). Maskinskrivn. & opsætn.: A. Studsgård. Forside & overskrifter: Knud Nørholm.

Tryk: J. A. Petersen, København

HEINRICH RASMUSSEN: PINSESALME

Kom Helligånd! Kom fra
det høje;
kom ned til os, som er
så sløje
og ligner gamle, døde
sild.
Far ind i alle disse
kirker,
hvor troen stiv og knastør
knirker;
tænd i de lunkne Herrens
ild.

Kom Pinseånd! Kom fra
Guds himmel;
kom ned til os i verdens
vrimmel,
læg på vor tunge nutids
sprog.
Lad atter troen ildrød
flamme,
ja, vis på os du er den
samme,
som skildret er i Herrens
Bog.

Gud Helligånd! Kom fra
Guds Rige;
kom ned til os, som
skræmte vige
for gudløshedens barske
blæst.

Kom nu! og styrk din
kirkes lemmer.
Kom nu! så al vor angst
vi glemmer -
gør hver dag til en
pinsefest!

(Kristen Revy 2/1967)

RESERVERET
P O S T V Æ S E N E T